

دوشنبه 29 شهریور 1400
سال هفتاد و هفت شماره 22285

مرجع تصویب : شورای عالی انقلاب فرهنگی
شماره ویژه نامه : 1452

سند ملی حقوق کودک و نوجوان

1400/6/20

شماره 8874/1400/دش

سند ملی حقوق کودک و نوجوان

(مصوب جلسه 806 مورخ 1397/1/21 شورای عالی انقلاب فرهنگی)

مجلس شورای اسلامی

قوه قضائیه

هیأت وزیران

نهاد ریاست جمهوری

وزارت امور خارجه

وزارت آموزش و پرورش

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

کلیه دستگاه ها و نهادهای ذی ربط

مصوبه «سند ملی حقوق کودک و نوجوان» که در جلسه 806 مورخ 1397/1/21 شورای عالی انقلاب فرهنگی و بنا به پیشنهاد مورخ 1393/11/4 شورای فرهنگی و اجتماعی زنان و خانواده، به تصویب رسیده است، به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می شود:

کلیات

کودکان و نوجوانان سرمایه های جامعه هستند و جایگاه آنان در دیدگاه اسلامی بسیار متعالی است. آموزه های اسلامی تمام زوایای حقوق کودکان چه پیش از تولد و چه پس از آن را در ابعاد فرهنگی، آموزشی، تربیتی، اجتماعی، اقتصادی و حقوقی تبیین کرده و در راستای حقوق خصوصی و حقوق کیفری ایشان ابوابی را مطرح نموده است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، قانون گذار با عنایت به تعالیم اسلام و اهمیت دوران خردسالی به موضوع حقوق کودکان به طور خاص توجه کرده است. در این راستا قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، جهت گیری هایی اساسی در زمینه های مختلف، از جمله آموزش و پرورش رایگان و همگانی در همه ی سطوح، به ویژه برای کودکان را مطرح کرده است. اهمیت حقوق کودک و اهتمام ویژه جمهوری

[1]

اسلامی ایران جهت رعایت آن در اسناد بالادستی نظام نیز مشاهده می شود.

در طول چند دهه اخیر، موضوع حقوق کودک در عرصه بین المللی نیز محور توجهات نهادهای بین المللی و دولت ها قرار گرفته است. تدوین و تصویب «کنوانسیون حقوق کودک» حاکی از دغدغه جامعه بین المللی در زمینه حقوق کودک است که جمهوری اسلامی ایران نیز به این پیمان نامه بین المللی به طور مشروط ملحق شده است. با توجه به عدم تعیین شروط و ضرورت سندی واحد که با یکپارچگی و انسجام، اصول سیاست ها و مبانی حقوقی کودک در ابعاد تربیتی، فرهنگی، بهداشتی، قضایی و حقوقی موجب وفاق و وحدت نظر مسئولین و نظام اسلامی شود و در چارچوب اقدام ملی 34 از راهبرد کلان 3 نقشه مهندسی فرهنگی کشور مبنی بر «تدوین سند ملی کودک و نوجوان مبتنی بر آموزه ها و معارف اسلامی» و برای ارائه الگوی اسلامی - ایرانی در حوزه حقوق کودک و نوجوان؛ این سند به تصویب رسید.

مقدمه

با اعتقاد به توحید و شریعت مقدس اسلام و با عنایت به توجه ویژه اسلام به فرزندآوری مسلمانان، طهارت نسل و تربیت نیکوی کودکان و رشد و تکامل مادی و معنوی ایشان و با اعتقاد به اینکه خانواده به عنوان رکن اصلی جامعه در پرورش و رشد جسمی و روحی، عاطفی و معنوی کودک دارای مسئولیت اولیه و اساسی است و باید از حمایت ها و مساعدت های لازم دولت برای تربیت آینده سازان جامعه اسلامی برخوردار شود؛ سند ملی حقوق کودک و نوجوان منطبق با دیدگاه اسلام به شرح مواد ذیل اعلام می شود:

ماده 1- تعاریف

1-1. رشد: رسیدن به مرتبه ای از حیات که نوجوان قادر به تشخیص مصالح و منافع خود و درک حسن و قبح عمل خود باشد.

2-1. بلوغ: رسیدن به مرحله ای که علائم ثانویه جنسی ظاهر می شود.

3-1. قوانین و مقررات: در این سند منظور قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران است.

4-1. مصلحت و غبطه: جلب منفعت

5-1. سرپرست قانونی: فردی که مطابق قانون سرپرستی کودکی را بر عهده دارد یا سازمان های عمومی متکفل امور صغار و ایام مانند اداره سرپرستی موضوع قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بدسرپرست و بی سرپرست

6-1. استاندارد: حداقل شرایط ضروری و لازم در امکانات برابر تعاریف سازمان های متولی متناسب با فرهنگ دینی و ملی

7-1. عدالت بهداشتی - درمانی: دسترسی به خدمات و امکانات بهداشتی - درمانی برای همگان بدون تبعیض در جنسیت، جایگاه اقتصادی یا اجتماعی، منطقه جغرافیایی یا...

8-1. رفتارهای حرام جنسی: رفتارهای جنسی غیرمجاز طبق شرع یا قانون مانند خودارضایی، زنا، رابطه جنسی با هم جنس

9-1. اختلالات جنسی: بیماری ناشی از کارکرد ناسالم ارگانها یا غدد جنسی که منجر به عدم هماهنگی بین هویت جنسی و اندام های جنسی می شود.

10-1. مالکیت آثار فکری: حق دارا بودن حقوق مادی و معنوی محصولات فکری مانند حق اختراع یا اکتشاف یا تألیف

11-1. اهلیت قانونی: صلاحیت قانونی برای داران بودن حق و اعمال حق از جمله مالکیت بر اموال و تصرف در آن

12-1. مسئولیت کیفری: انتساب جرم به مرتکب رفتار مجرمانه و لزوم اعمال مجازات و اقدامات بازدارنده

13-1. مسئولیت مدنی: لزوم جبران خسارات ناشی از اعمال ارتكابی

14-1. معاضدت حقوقی و قضایی: کمک و مساعدت به متهمین و مجرمین در دفاع از خود و برخورداری از محاکمه و تحمل مجازات عادلانه، تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات، عفو و تخفیف مجازات یا استرداد مجرمین

15-1. اقلیت های دینی شناخته شده در قانون اساسی: ادیان شناخته شده در اصل 13 قانون اساسی

16-1. احوال شخصیه: طلاق، نکاح، ارث، وصیت و مانند آن

ماده 2- کودک و نوجوان

از نظر سند حاضر، منظور از کودک هر انسانی است که به سن بلوغ نرسیده باشد و منظور از نوجوان فرد بالغی است که براساس قانون به رشد عقلی متناسب با حق و تکلیف ویژه خود نرسیده است. این تعریف شامل افراد بالغ محجور نمی شود.

ماده 3- حق حیات و بقا

1. حیات موهبتی الهی است که باید از آغاز تشکیل جنین مورد حمایت قرار گیرد. هیچ کس نباید به حق حیات و سلامت جنین، کودک و نوجوان تعرض نماید و باید برای پیش گیری و مقابله با این تعرض اقدامات لازم صورت پذیرد.

2. دولت موظف است تمهیدات و تدابیر لازم برای فرزندآوری و سلامت باروری را فراهم آورد.

3. سقط جنین ممنوع است مگر در صورت به خطر افتادن حیات مادر؛ یا قبل از چهارماهگی با وجود حرج در صورت حفظ جنین، به تشخیص مراجع ذی صلاح و براساس قوانین.

ماده 4- حق هویت

1. کودک از بدو تولد حق نام شایسته، ثبت تولد نزد مراجع ذی ربط، تابعیت، شناخت والدین و بستگان نسبی، سببی و رضاعی خود را دارد.
2. دولت وظیفه دارد بر حفظ حق نسب کودک در ولادت های ناشی از روش های نوین باروری (از قبیل: تلقیح مصنوعی، رحم جایگزین، اهدای جنین و...) نظارت نماید.
3. طفل متولد از رابطه ی خارج از نکاح و نیز کودک دارای نسب ناشناس در چارچوب شرع دارای حقوق مندرج در این سند است.
4. کودک و نوجوان حق آشنایی با ارزش ها و نقش های جنسیتی خویش را دارا است و باید به او برای پاسداری از این ارزش ها کمک شود.
5. کودک و نوجوان حق آشنایی و حفظ هویت اسلامی و ایرانی از جمله زبان و خط فارسی را دارد.
6. کودک و نوجوان در استفاده از زبان، گویش، پوشش و اجرای آداب و سنت های قومی و محلی با رعایت موازین اسلامی، قوانین و انسجام ملی آزاد است.
7. هویت دینی کودک تابع دین رسمی والدین می باشد و در صورتی که یکی از والدین مسلمان بود دین کودک تابع دین او خواهد بود.

ماده 5 - حقوق خانوادگی

1. دولت موظف است برای بهره مندی کودک و نوجوان از خانواده مشروع، قانونی و شایسته کلیه اقدامات و حمایت های لازم را انجام داده و از خانواده در مقابل زمینه های بروز ضعف، نابسامانی و از هم پاشیدگی، حفاظت کند و در قالب ظرفیت ها و منابع خویش، از تأمین مراقبت و رشد کودک و نوجوان در خانواده، حمایت نماید.
2. حضانت کودک و نوجوان بر عهده والدین بوده و در صورت فقدان یکی از آنها بر عهده دیگری است. دولت موظف به اتخاذ تدابیر و انجام اقدامات لازم در این امر می باشد.
3. کودک و نوجوان حق «با خانواده بودن» را دارد و نباید از خانواده خود جدا شود مگر در مواردی که با تشخیص دادگاه صالح و با رعایت مصلحت و غبطه او، بودن در خانواده محل سلامت جسمانی یا روانی و یا موجب انحراف اخلاقی وی باشد. در مواردی که خانواده فاقد شرایط مناسب برای نگهداری و رشد کودک یا نوجوان است دولت موظف است با تدابیر شایسته و به موقع نسبت به رفع مشکل خانواده اقدام نماید.
4. برای سرپرستی از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و یا دارای سرپرست فاقد صلاحیت، بستگان صالح، خانواده های داوطلب دارای صلاحیت و نهادهای صالح اجتماعی به ترتیب دارای اولویت می باشند. در هر صورت رعایت غبطه و مصلحت کودک و نوجوان با حمایت و نظارت دولت و دادگاه صالح لازم است.
5. کودک و نوجوان حق ملاقات و ارتباط با والدین و بستگان خویش را دارد، مگر در مواردی که اعمال چنین حقی منافی غبطه و مصلحت او باشد. در مواردی که بنا بر حکم دادگاه صالح جداسازی وی از والدین یا یکی از آنها ضروری باشد، او از این حق محروم نخواهد بود مگر در مواردی که این امر سلامت جسمی، روانی و اخلاقی کودک یا نوجوان را به مخاطره اندازد.
6. والدین باید کودک و نوجوان را نسبت به برقراری ارتباطات شایسته خانوادگی و اجتماعی از جمله روابط صمیمی با خواهر و برادر و سایر بستگان هدایت نمایند.
7. کودک و نوجوان در احترام به والدین، اطاعت از دستورات مشروع آنها و رفتار نیکو با سایر اعضای خانواده با توجه به میزان رشد، مسئول می باشند.
8. کودک و نوجوان حق بهره مندی از محبت و رفتار شایسته والدین به نحو عادلانه و متناسب با نیازهای مراحل رشد عاطفی را دارد. دولت موظف به اتخاذ تدابیر لازم و برنامه های آموزشی در این باره می باشد.
9. والدین یا سرپرست قانونی باید کودک و نوجوان را با مراعات مصالح و منافع او و در پرتو ارزش های اخلاقی و احکام شرعی متناسب با مراحل مختلف رشد فکری، روانی و عاطفی او و منطبق با هویت جنسیتی وی، با همکاری یکدیگر تربیت نمایند و زمینه ها و عوامل مؤثر در ایجاد رذائل اخلاقی را در خانواده از بین ببرند.
10. والدین باید کودک و نوجوان را برای بالندگی و خودکفایی و نیز مسئولیت پذیری متناسب با رشد فکری او تربیت نمایند.
11. والدین در تربیت کودک و نوجوان از حق اعمال نظارت و دخالت بر رفتار او برخوردار بوده و حق دارند با استفاده از شیوه های تشویقی و در موارد لزوم بازدارنده با رعایت مصلحت و در چارچوب ضوابط شرعی عمل نمایند.

ماده 6 - حق سلامت

1. کودک و نوجوان از حق سلامت جسمی و روانی و نیز بهره مندی از استاندارد بهداشت و زندگی سالم و تسهیلات لازم برای درمان بیماری و توانبخشی برخوردار است.
2. والدین و دولت باید در جهت مراقبت های دوران بارداری و حفظ سلامت جنین و جلوگیری از تعرض و آسیب به آن اقدامات شایسته را به عمل آورند.
3. کودکان و نوجوانان را نمی توان موضوع تحقیق و آزمایش های پزشکی قرار داد، مگر در صورت نیاز برای سلامت و حیات آنان با رعایت موازین پزشکی، حقوقی و اخلاقی و رضایت ولی یا سرپرست قانونی وی. تا زمانی که می توان آزمایش های پزشکی را روی بزرگسالان انجام داد، نباید روی کودک و نوجوان این آزمایش ها انجام پذیرد.
4. دولت موظف است برای برخورداری کودکان و نوجوانان از تسهیلات بهداشتی و خدمات درمانی استاندارد، به منظور پیشگیری از بیماری ها و درمان بیماری های جسمی و اختلالات روانی، اقدامات ذیل را به عمل آورد:
 - الف) پیش بینی و اجرای برنامه های لازم برای کاهش میزان مرگ و میر نوزادان و کودکان.
 - ب) پیشگیری از ابتلای کودکان به بیماری های ارثی یا خطرناک از طریق مشاوره و انجام آزمایش پزشکی قبل از ازدواج و تقویت مراکز مشاوره ژنتیک.
 - ج) تأمین مراقبت پزشکی پیشگیرانه، کنترل بیماری و سوء تغذیه و نیز فراهم نمودن مراقبت بهداشتی لازم برای مادران در دوران بارداری، زایمان و شیردهی.
 - د) ارتقای آگاهی والدین در خصوص رفتارهای خطرناک آنان برای سلامت کودک و نوجوان از جمله مصرف مواد مخدر و مسکرات و دیگر مواد مضر.
 - ه) ترویج تغذیه نوزادان با شیر مادر.
 - و) پیشگیری از معلولیت و بیماری کودکان از طریق واکسیناسیون، شناسایی زودهنگام و پیشگیری از پیشرفت آنها و در صورت امکان درمان آنها.
 - ح) اقدامات لازم برای کاهش حوادث و مخاطرات نسبت به کودکان و نوجوانان و توجه به ایمنی آنان در محیط خانه، مراکز نگهداری و آموزشی و اجتماع.
 - ط) مبارزه با سوء تغذیه و بیماری ها در چارچوب مراقبت های بهداشتی اولیه از طریق استفاده از فناوری روزآمد و فراهم نمودن مواد غذایی مقوی و حلال، آب آشامیدنی سالم، هوای سالم و مقابله با خطرات ناشی از آلودگی محیط زیست.
 - ی) حمایت حقوقی و قضایی از زنان شاغل باردار و شیرده و ایجاد تسهیلات شغلی متناسب با مسئولیت های مادری
 - ک) حمایت ویژه از کودکان و نوجوانان دارای بیماری های خاص.
 - ل) توسعه عدالت بهداشتی - درمانی برای تضمین سلامت کودکان و نوجوانان در سراسر کشور
5. هر کودک و نوجوان حق دارد در یک محیط سالم زندگی نماید. دولت و جامعه باید تمام اقدامات لازم را جهت حفاظت از منابع طبیعی و محیط زیست سالم برای نسل کنونی و نسل های آتی به عمل آورند.
6. کودک و نوجوان از حق عفت و سلامت جنسی از طریق حفظ حریم های جنسی و جلوگیری از دسترسی به محرک های جنسی، محافظت از او در مقابل تعرضات جنسی، پیشگیری از رفتارهای حرام جنسی و درمان اختلالات جنسی بهره مند می باشد.
7. کودکان در آستانه بلوغ، از حق آگاهی از احکام شرعی و فراگیری مهارت های مرتبط با بهداشت جنسی در چارچوب موازین شرعی و اخلاقی، متناسب با جنسیت خود برخوردارند. خانواده و دولت وظیفه دارند با رعایت حریم های جنسی و عفاف از هوشیارسازی زودهنگام غریزه جنسی آنان پیشگیری کنند.
8. کودکان و نوجوانان معلول جسمی و ذهنی، حق بهره مندی از پرورش استعدادها و توانمندی ها و تسهیل مشارکت فعال و مؤثر در عرصه زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی را دارند.
9. دولت موظف است امکانات و مراقبت های ویژه برای کودکان و نوجوانان معلول را متناسب با نوع معلولیت و استطاعت والدین یا سرپرست آنها، با رعایت احترام به کرامت انسانی و با توجه به منابع موجود تأمین و برنامه ریزی نماید به نحوی که این کودکان و نوجوانان به صورت مؤثر به آموزش، تربیت، تفریح و سرگرمی، خدمات بهداشتی، مراقبتی، درمانی، خدمات توانبخشی، آمادگی برای اشتغال و رسیدن به استانداردهای زندگی و حضور فعال اجتماعی دسترسی داشته باشند.

ماده 7- حق تفریح، بازی و ورزش

1. کودک و نوجوان حق دارد متناسب با سن و جنس خود از تفریح، بازی و ورزش که زمینه رشد جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی و معنوی او را فراهم آورده و متناسب با فرهنگ ملی و اسلامی باشد برخوردار شود.
 2. کودک و نوجوان حق دارد از اسباب بازی های استاندارد مطابق با نیازمندی های خود و توانمندی سرپرست قانونی خویش بهره مند شود.
 3. کودک و نوجوان از حق دسترسی به امکانات و فضاهای بازی، ورزش و تفریح امن و استاندارد برخوردار است. دولت موظف است در این باره، زمینه ها و بسترهای مناسب را به ویژه برای اوقات فراغت فراهم آورد.
- ماده 8 - حقوق فرهنگی، آموزشی و تربیتی**
1. تربیت و آموزش صحیح، حق کودک و نوجوان است و مسئولیت آن بر عهده والدین یا سرپرست قانونی و نیز دولت است و شامل موارد ذیل می شود:
 - الف) تأمین سلامت معنوی، تقویت شناخت و ایمان به خداوند، آموزش قرآن و اعتقادات و تثبیت آموزه های دین اسلام؛
 - ب) شناخت و تقویت فضائل اخلاقی مبتنی بر تقوای الهی و مصونیت از انحرافات اعتقادی و ناهنجاری های فرهنگی و اخلاقی؛
 - ج) آموزش احکام و آداب زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی مبتنی بر آموزه های دینی؛
 - د) کسب مهارت های لازم برای داشتن زندگی مسئولانه در جامعه همراه با احترام به ارزش های مذهبی و ملی؛
 - هـ) شناخت ارزش ها و هنجارهای مربوط به محیط زیست و استفاده بهینه از آن؛
 2. دولت موظف است در راستای تأمین حقوق آموزشی، تربیتی و فرهنگی کودکان و نوجوانان اقدامات ذیل را به عمل آورد:
 - الف) دسترسی به آموزش رایگان از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه و مقابله با محرومیت از تحصیل یا اجبار به ترک آن؛
 - ب) تسهیل دستیابی کودک و نوجوان به امکانات و ابزار نوین علمی و آموزشی؛
 - ج) فراهم نمودن فرصت برای کودکان و نوجوانان جهت کشف استعدادها و شناسایی و پرورش کودکان و نوجوانان دارای استعداد درخشان در زمینه های گوناگون؛
 - د) تأسیس، گسترش و تقویت امکانات و مراکز فرهنگی مختص کودک و نوجوان با رعایت ضوابط اسلامی؛
 - هـ) ایجاد و گسترش رشته های تخصصی مرتبط با کودکان و با تأکید بر مبانی اسلامی - ایرانی در مراکز آموزش عالی حوزوی و دانشگاهی؛
 - و) ارائه محتوای آموزشی و تربیتی برای والدین و مربیان کودک و نوجوان
 3. کودک و نوجوان حق دسترسی به اطلاعات، به ویژه اطلاعات مربوط به سلامت جسمی، روانی و رشد اخلاقی و معنوی متناسب با سطح درک خویش را دارد و در این خصوص دولت موظف به انجام اقدامات زیر است:
 - الف) حمایت از تولید محصولات علمی و فرهنگی برای آنها یا مرتبط با آنان به ویژه در رسانه های جمعی و گسترش فرهنگ مطالعه مفید در کودکان؛
 - ب) تأسیس و حمایت از کتابخانه ها و مراکز پرورش و رشد کودک و نوجوان و بهره گیری از ظرفیت مساجد و دیگر مراکز دینی در راستای تأمین حقوق تربیتی آنان؛
 - ج) بهره گیری هدفمند و مناسب از همکاری های داخلی و بین المللی در تولید، تبادل و انتشار مطالب مفید برای کودکان و نوجوانان به ویژه از منابع اسلامی؛
 - د) توجه خاص به نیازهای زبانی کودکان با در نظر گرفتن تفاوت های زبانی؛
 - هـ) تشویق رسانه های جمعی بر توجه خاص به نیازهای مربوط به کودکان و نوجوانان دارای نیازهای خاص مانند معلولین یا ایتم؛
 - و) حمایت و مراقبت از کودکان و نوجوانان در برابر اطلاعات، محصولات و آثار مضرّ به سلامت جسمی، روانی، اخلاقی یا معنوی آنان و تهیه راهنمای مناسب در این باره؛
 4. کودک و نوجوان از حق شرکت در اجتماعات و مجامع اعم از عبادی، فرهنگی و سیاسی در چارچوب قانون و شرع برخوردار است.

5. هر کودک یا نوجوان از مالکیت آثار فکری خود از جمله دستاوردهای علمی، ادبی و هنری خویش برخوردار است.

ماده 9- حقوق اقتصادی

1. کودک از زمان انعقاد نطفه، از حقوق مالی برخوردار است و مالکیت وی مشروط بر این است که زنده متولد شود و حق تصرف وی در اموال و حقوق مالی خود مشروط به اهلیت قانونی است.

2. تأمین هزینه های لازم و متعارف کودک و نوجوان از طریق حلال بر عهده ولی یا سرپرست قانونی او است در صورتی که وی دارای تمکن مالی باشد ولی قهری می تواند با رعایت مصلحت او هزینه های مزبور را از اموال وی اخذ نماید و دولت باید اقدامات قانونی و حمایتی مؤثر درخصوص التزام والدین یا سرپرست قانونی او به ایفای این تعهدات را اتخاذ کند در مواردی که کودک یا نوجوان و مسئول تأمین هزینه های وی فاقد تمکن مالی باشند دولت موظف به حمایت از آنان است.

3. کودک و نوجوان از حق تربیت اقتصادی از قبیل: آشنایی با قوانین و احکام شرعی، تقویت روحیه احسان و انفاق به نیازمندان، فراگیری الگوی مصرف، حرفه آموزی متناسب با سن، جنسیت و سایر شرایط خود برخوردار است.

4. کودک و نوجوان از حق تأمین اجتماعی برخوردارند. دولت موظف است امکانات و شرایط لازم برای تأمین این حق را فراهم نماید.

5. اشتغال کودک قبل از رسیدن به سن قانونی کار ممنوع است.

6. نوجوان پس از رسیدن به سن قانونی کار متناسب با سن، جنسیت و توانایی با اذن ولی و سرپرست قانونی، از حق اشتغال برخوردار است. اشتغال او در هر گونه کار خطرناک یا کاری که از تحصیل وی ممانعت کند یا مضر به سلامتی یا رشد جسمی یا روانی او باشد ممنوع است و باید از شرایط کار مناسب و دریافت دستمزد عادلانه برخوردار باشد.

ماده 10- حقوق قضایی

1. کودکان و نوجوانان بدون لحاظ جنسیت، قومیت، موقعیت اجتماعی یا اقتصادی خود یا خانواده ی خویش در برابر قانون مساوی هستند.

2. کودک قبل از رسیدن به سن بلوغ فاقد مسئولیت کیفری است. لیکن در صورت ضرر رساندن به دیگران دارای مسئولیت مدنی است.

3. نوجوان نسبت به هر گونه محرومیت از آزادی از قبیل احضار، جلب، بازداشت، حبس، از مصونیت برخوردار است مگر به موجب قانون و در محدوده قانون.

4. نوجوانی که متهم به ارتکاب بزه شود، در راستای دادرسی عادلانه از حقوق زیر برخوردار است:

الف) اصل بر برائت او است مگر آنکه فعل یا ترک فعل ارتكابی وی طبق قانون، بزه بوده و مطابق با قانون نیز به اثبات برسد؛

ب) حق اطلاع یافتن سریع از اتهامات وارده به صورت مستقیم یا از طریق والدین و سرپرست قانونی؛

ج) حق برخورداری از ضابط و ویژه کودکان و نوجوانان؛

د) حق رسیدگی به اتهام توسط مقام یا مرجع قضایی تخصصی با حضور وکیل و با برخورداری از معاضدت حقوقی و قضایی و رایگان بودن این خدمات در صورت فقدان تمکن مالی؛

ه) عدم اجبار به ادای شهادت و اعتراف به ارتکاب جرم؛

و) غیرعلنی بودن کلیه مراحل رسیدگی و محرمانه بودن اطلاعات مرتبط با پرونده؛

5. نوجوانی که محکوم به ارتکاب بزه شود مطابق قانون مجازات خواهد شد و از حقوق زیر نیز برخوردار است:

الف) امکان اعتراض به رأی و تجدیدنظر خواهی (قبل از محکومیت نهایی)

ب) بهره مندی از مراکز اصلاح و تربیت استاندارد و برخورداری از آموزش، پرورش و رفتار مطابق با کرامت انسانی و متناسب با مقتضیات و شرایط سنی؛

ج) ارتباط با اعضای خانواده و نیز قیم و سرپرست از طریق ملاقات، تماس تلفنی و نامه نگاری مگر اینکه طبق قانون، این امر، خلاف مصلحت او باشد؛

ماده 11- حق امنیت

1. کودک از بدو تولد در برابر تمام اشکال استثمار و سوء استفاده مصونیت دارد. تحقیر، شکنجه بدنی و روانی او ممنوع است.

2. در حمایت از امنیت کودک و نوجوان باید تدابیر ذیل انجام پذیرد:

الف) پیشگیری و مقابله با ربوده شدن، فروش و یا قاچاق کودکان و نوجوانان به هر شکل و یا با هر هدف؛
 ب) پیشگیری و مقابله با تکدی گری کودکان و نوجوانان؛
 ج) پیشگیری و مقابله با استفاده کودکان و نوجوانان از مواد مخدر، روانگردان ها، مسکرات و مواد مضر و یا به کارگیری آنان در تولید، قاچاق، ترویج و یا خرید و فروش و یا نگهداشت آن؛
 د) پیشگیری و مبارزه با جرائم جنسی علیه کودک یا نوجوان و ارائه آثار مستهجن به او از جمله از طریق فضای مجازی یا استفاده از او برای تهیه، توزیع، فروش و نگهداری این آثار؛
 ه) تشدید مجازات افراد ترغیب کننده، آموزش دهنده یا به کارگیرنده کودکان و نوجوانان به انواع جرائم
 3. کودکان و نوجوانان قربانی تمام اشکال استثمار و سوءاستفاده، برای تسریع بهبود جسمی و روحی و تسهیل بازگشت به زندگی سالم اجتماعی از حق بهره مندی از اقدامات لازم متناسب با نظام تعلیم و تربیت اسلامی برخوردارند.
 4. در جنگ ها و مناقشات مسلحانه؛ خانه، خانواده، مدارس، محل تجمع و نگهداری کودکان مانند مهد کودک ها یا مدارس دارای مصونیت می باشند؛ و در حملات نظامی و بلایای طبیعی باید از کودکان و نوجوانان حمایت ویژه به عمل آید.
 استفاده از کودکان در مناقشات مسلحانه ممنوع می باشد.

کودکان و نوجوانان آواره، پناهنده، مهاجر و فاقد تابعیت باید در چارچوب قانون مورد حمایت قرار گیرند.
ماده 12- حق کودکان اقلیت های دینی

کودکان و نوجوانان متعلق به اقلیت های دینی شناخته شده در قانون اساسی، حق آزادی انجام مراسم و تعلیمات دینی و امور مربوط به احوال شخصیه بر طبق آیین خود در محدوده قانون را دارا می باشند.
ماده 13-

الف) کلیه دستگاه های مرتبط با امور کودکان و نوجوانان بر حسب وظایف دستگاهی و سازمانی باید با اتخاذ تدابیر قانونی، تصمیمات و برنامه ریزی راجع به آنان، مواد مندرج در این سند را اعمال نمایند.
 ب) این سند مبنای معرفی و تبیین جایگاه کودکان و نوجوانان در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین المللی قرار می گیرد و از تاریخ تصویب، مفاد مرتبط با کودکان و نوجوانان در معاهدات بین المللی در راستای این سند قابل اجراست و قوانین و برنامه های مغایر نیز باید اصلاح شود.
ماده 14- این سند مشتمل بر کلیات، مقدمه و 14 ماده در جلسه 806 مورخ 1397/1/21 شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی - سیدابراهیم رئیسی

[1]- کودک در مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی:

1. سند نقشه مهندسی فرهنگی مصوبه جلسه 731 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 15/12/91 راهبرد کلان 3 : خانواده و کودک، راهبرد کلان 4: ارتقای نرخ باروری متناسب با آموزه های اسلامی و اقتضائات راهبردی کشور، راهبرد کلان 5 : سبک زندگی اسلامی ایرانی (اقدامات ملی 18 :مدیریت و برنامه ریزی راهبردی مهدکودک ها)
2. منشور حقوق و مسئولیت های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران مصوبه جلسه 540 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1383/6/31 (بندهای 14 - 20 و 34 - 35 و 46 و 59 و 96 و 120)
3. «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» مصوبه جلسه 697 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1390/6/22
4. «سند نقشه جامع علمی کشور» مصوبه جلسه شماره 679 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1389/10/14 (بند 36 راهبرد کلان 6)
5. آئین نامه شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب بازی کودکان مصوبه جلسه 422 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1377/4/16
6. اساسنامه سازمان دانش آموزی مصوبه جلسه 441 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1378/2/21
7. اساسنامه بنیاد ملی بازپهای رایانه ای مصوبه جلسه 584 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1385/3/31
8. سند نهضت مطالعه مفید مصوبه جلسه 673 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1389/8/4 (بندهای 4,4 - 6,7)
9. سند امور نخبگان مصوبه جلسه 248 شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ 1391/7/11 (اقدامات ملی راهبرد 2 بندهای 2، 3، 10، 11)